

FOTO AP

Een gevluchte Koerdische jongen met ernstige brandwonden die volgens hem zijn veroorzaakt door een Iraakse fosforbom.

Parool 9.4.91

Trak wiist nlan enclave af

3 3 5 5

Politie kreeg tip uit Zweden over moordzaak

Van onze verslaggever JOS SLATS
DEVENTER — In het politiedossier de nooit opgeloste moord — in — op de Turkse advocaat M. Bilgili. Deventer bevindt zich een brief Zweden. Daarin staat dat Bilgili omven is gebracht omdat hij de Turkse politie had getipt over de aanwezigheid van de Koerdische PKK moord op de Zweedse premier Palme.

wordt de naam genoemd van de opdracht zou hebben gegeven met uit de weg ruimen van Bilgili. De schrijver van de brief laat weten te zijn onder ede een verklaring af te leggen bij de rechter. Toch is deze belangrijke getuige nooit gehoord door de politie, zegt oud-commissaris R. van der Venter.

Soest is nog altijd voorstander van aanvullend onderzoek naar wat bekend is de „Zweedse variant”. Een plan daartoe kreeg in 1990 de steun van de Landelijk Officier van Justitie voor terrorismebestrijding, mr S. Zwerver. Maar de rechter-commissaris in Deventer zag geen heil in het plan. Zijn advies om geen vervolgonderzoek te laten instellen, werd vorige week — in opdracht van het Kamerlid H. (VVD) — door minister Hirsch

Ballin van Justitie „weloverwogen” genoemd.

De oud-commissaris („ik ben geen querulant”) reageert teleurgesteld. „In de bijlagen bij de brief van Hirsch Ballin wordt de indruk gewekt dat ik met mijn Zweedse variant-theorie de aanslag op Olaf Palme wilde oplossen. Onzin, het gaat mij natuurlijk in de eerste plaats om het mogelijke motief achter de moord op Bilgili.”

De brief, waarin de moord op de Turkse advocaat uit Deventer wordt uitgelegd als een wraakactie voor zijn verraad van de Koerdische Arbeiders Partij (PKK), is volgens Van Soest „in gebrekkig Zweeds” geschreven op het briefpapier van een organisatie, waarvan hij de precieze naam niet wil onthullen („een Midden-Oostenachtige groepering”).

„De schrijver zegt dat de organisatie samen met Bilgili verantwoordelijk is geweest voor het informeren van de Zweedse autoriteiten over de betrokkenheid van de PKK bij de moord op Palme.”

In de brief wordt de Turkse advocaat Hüseyin Y. genoemd als de man die in 1987 opdracht zou hebben gegeven om Bilgili uit de weg te ruimen. Hüseyin Y. — die geruime tijd werd beschouwd als de aanvoerder van de PKK in West-

Europa — is een oud-kantoorgenoot van het slachtoffer. Hij maakte deel uit van het groepje Koerden dat in januari 1987 werd aangehouden door de Zweedse politie op verdenking van de moord op premier Palme. Wegens gebrek aan bewijs moesten ze korte tijd later worden vrijgelaten. Op 5 februari van dat jaar werd Bilgili (33) voor het laatst levend gezien.

Het onderzoek naar de dood van de jonge Turkse advocaat, wiens stoffelijk overschot in maart 1987 werd gevonden in het Twentekanaal bij Markelo, werd in de zomer van 1988 wegens gebrek aan resultaten op een laag pitje gezet. De leider van het recherchebijstandsteam Overijssel, commissaris R.W. van Soest, verdween in diezelfde periode — in verband met rugklachten — in de Ziektewet. Maar vanaf de zijlijn bleef hij zich — tussen de talloze operaties aan zijn rug door — intensief met de zaak bezighouden.

In het najaar van 1988 lekte via een Zweedse krant het bericht uit dat in de woning van Bilgili in Deventer een stapel knipsels was gevonden over de Palme-affaire, een feit dat door de politie al die tijd uit de publiciteit was gehouden. De oud-commissaris vermoedt dat het bewuste bericht in de Zweedse krant, waarin ook zijn naam werd genoemd, de

briefschrijver ertoe heeft aangezet takt met hem op te nemen.

Mede naar aanleiding van de brief Zweden, die hem eind 1988 bereik van de Nederlandse ambassade in Stockholm en het ministerie van Buitenlandse Zaken, kwam Van Soest tot de conclusie dat het motief voor de moord op Bilgili gezocht moest worden in Zweden. Mogelijk zou dit spoor ook belangrijke informatie opleveren voor vastgelopen onderzoek in de zaak Palme.

Van Soest zette een uitvoerige afdruk op papier, waarin hij de „Zweedse variant”, nader uitwerkte en voor de rechter deed voor een aanvullend onderzoek. „In de zomer van 1990 daadwerkelijk het groene licht te krijgen zegt hij doelend op een gesprek op 5 juni) met de Landelijk Officier van Justitie, mr S. Zwerver. Ook de bevelvoerder delend officier van justitie, mr J. Haas was daarbij aanwezig. Beiden deden dat er voldoende aanwijzingen waren die een aanvullend onderzoek rechtvaardigden.

Maar de Zutphense rechter-commissaris Keurentjes liet de officier van justitie op 22 juni weten dat „met name gelet op het grote tijdsverloop” nader onderzoek volgens hem niet zinvol zou zijn.

EG blijft druk op Irak uitoefenen wegens Koerden

STRAATSBURG (ANP) — De Europese Gemeenschap zal druk blijven uitoefenen op het Iraakse bewind van Saddam Hussein om het lot van de Koerden te verbeteren. Dat zei de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken, Van den Broek, woensdagmiddag in Straatsburg in antwoord op vragen van europarlementariërs.

Naast politieke pressie zal de EG ook onderzoek doen of nog meer humanitaire hulp aan de Koerden moet worden gegeven. Niettemin zei Van den Broek „sceptisch” te zijn over een blijvende politieke oplossing voor de Koerden in hun conflict met het bewind in Bagdad. „We moeten de schade voor de Koerden zoveel mogelijk beperken. Maar we hebben alle middelen op diplomatiek, militair en economisch terrein gebruikt om het regime tot andere gedachten te brengen. Op geen land ter wereld is zoveel druk uitgeoefend en geen land is zo aan sancties onderhevig geweest als Irak”, zo zei Van den Broek.

Hij wees erop dat de EG onlangs bij Turkije protesteerde tegen gewelddadige acties van het Turkse leger tegen Koerden in Irak. Hij zei echter ook begrip te hebben voor de Turken, die niet kunnen toestaan dat Koerdische strijders van de PKK terroristische aanslagen plegen in Turkije.

Iraakse leger in gevecht met Koerden bij Arbil

BAGDAD/LONDEN (AFP, Reuter) — Het Iraakse leger heeft zondag Koerdische guerrillastrijders aangevallen in het verwoeste stadje Pir Dawud bij de stad Arbil. Tijdens de gevechten vlogen twee Amerikaanse gevechtsvliegtuigen laag over in oostelijke richting, waar zich een Iraakse legereenheid bevindt van naar schatting achttienduizend man.

De gevechten braken uit nadat de Koerden hadden geweigerd gevolg te geven aan een Iraaks bevel zich richting Arbil terug te trekken. De vliegtuigen kregen een ovatie van de Koerdische guerrillastrijders en werden klaarblijkelijk gestuurd om Irak te waarschuwen voor de eventuele gevolgen van een offensief tegen de Koerden.

Bagdad ontkende zondag dat het een offensief voorbereidt tegen de Koerden. „De persbureaus die dergelijke berichten de wereld insturen, proberen de dialoog tussen de regering en de Koerden te verstoren”, zo liet een regeringswoordvoerder tegenover het Iraakse persbureau INA weten.

Het Koerdische Front, een coalitie van acht partijen die Noord-Irak officieus bestuurt, alarmeerde eerder op de

dag het Militaire Coördinatie Centrum van de westerse geallieerden in Zakho. Het MCC is het overblijfsel van een vijftienduizend man sterke geallieerde legermacht die in april naar Noord-Irak werd gestuurd om honderdduizenden Koerdische vluchtelingen te helpen en vervolgens tot terugkeer naar hun woonplaatsen te bewegen.

De vluchtelingenstroom naar Turkije en Iran kwam op gang na de mislukte Koerdische opstand in maart tegen het bewind van Saddam Hussein, dat in februari de Golfoorlog verloor. Daarna begonnen de Koerdische leiders onverwacht besprekingen met Bagdad over een autonomie-akkoord. Die onderhandelingen bevinden zich al geruime tijd in een impasse, onder andere als gevolg van meningsverschillen tussen de belangrijkste Koerdische leiders, Talabani en Barzani.

Volgens de socialistische Britse parlementariër Ann Clwyd, die het gebied bezoekt, zijn de Koerden zo bang voor nieuwe Iraakse repressie dat zij weer beginnen te vluchten. In een telefoongesprek met haar parlementaire secretaris verweet zij de aanwezige waarnemers van de Verenigde Naties de aanvallen op de Koerden te negeren.

Volkskrant 11/11/91

Volkskrant 12-2-91

Genscher is grote zondebok voor de Turken

Van onze correspondent
WILLEM BEUSEKAMP

— De zondagsedities van alle kranten waren in en rondom steren snel uitverkocht. Er is reden om aan te nemen dat het in Duitsland anders was: de 1,7 miljoen in de Bondsrepubliek levende onder wie 400 duizend Koerden weten hoe het thuisfront ver het volgens hen onbegrijpelijk is.

De zondagsbier nuttigen, krijgen te horen dat hun regering zeer gevaarlijk bezig is. De grote zondebok is minister Genscher, die vorige week zeer stellig verklaarde dat „Turkije duidelijk bezig is de Koerdische minderheid te vervolgen”.

Daarom besloot Bonn alle wapenleveranties aan Turkije te staken. Dat terloops een schandaaltje op het Duitse ministerie van Defensie is uitgelekt (er werden ondanks een verbod van het parlement begin dit jaar toch vijftien Leopard-tanks aan Turkije geleverd) is voor de Turken bijzaak.

Een al vijftien jaar in Duitsland wonende Turk — hij komt uit het Turkse

gedeelte van Koerdistan, noemt zich dan ook Koerd maar in de eerste plaats Turk — citeert met veel instemming van drie andere Koerden een Turks commentaar: „Waar was Genscher toen Saddam Hussein met Duits gifgas de Koerdische minderheid in Irak uitmoordde?”

Groot is de verontwaardiging als de Turkse radio (onafgebroken beluisterd in deze dagen) melding maakt van Duitse wapens die zouden zijn gevonden bij leden van de PKK. Citaat: „Wij betalen hier belasting en Duitsland verdient ook nog aan de wapens die aan de PKK worden verkocht.”

Voor de aanwezige Turken staat de communistische Koerdische Arbeiderspartij (PKK) gelijk aan de Rote Armee Fraktion. De Turkse kranten citeren premier Demirel die zaterdag dezelfde vergelijking zou hebben gemaakt. Demirel: „Wat Duitsland met zijn terroristen doet, doen wij ook.” Demirel kondigt aan dat het leger onverminderd hard zal blijven optreden tegen de „terroristische separatisten”.

Met een van de Turkse „gastarbeiders”

(al twintig jaar in Duitsland) kennen we een rondgang langs de krantenkiosken en Turkse café's. Overal hetzelfde beeld. Grote boosheid en onbegrip. We tellen in totaal veertien Turken, onder wie vier Koerden, die vorige week vrijdag hun lidmaatschap van SPD hebben opgezegd. Uit protest tegen Norbert Gansel, de veiligheidsexperts van de sociaal-democraten, die namens zijn partij het wapenembargo steunt.

Een korte rondvraag leert dat iedereen een maandag naar de bank gaat en 2 procent te goeden van de Duitse spaarbank haalt. De Duitse regering onderschrijft volgens de gesprekspartners volkomen welke gevolgen het zal hebben indien een minderheid van 1,7 miljoen mensen („officieel, in werkelijkheid wonen meer dan twee miljoen”) in opstand komt. Verwezen wordt naar de cijfers van de Duitse veiligheidsdienst, die vorige week inderdaad bekend maakte dat de PKK onder de in Duitsland levende Koerden een relatief geringe aanhang heeft van een paar duizend persone-

Zie verder pagina 4, kolom

Volkskrant 30/5/92

Van onze verslaggeefster
DEN HAAG — Minister van den Broek van Buitenlandse Zaken heeft eind vorige week bij de Turkse regering „bezorgdheid” laten uitspreken over de recente aanvallen van het Turkse leger op Koerdische rebellen in het zuidoosten van het land.

De diplomatieke boodschap is in milde bewoordingen overgebracht. Van den Broek heeft namelijk ook begrip voor de Turkse overheid, die zich te weer moet stellen tegen gewelddadige fracties van Koerden.

De Nederlandse ambassadeur mr J. Warmenhoven moet ook onderzoeken of door Nederland geleverde wapens door het Turkse leger zijn gebruikt bij aanvallen in het Koerdische gebied. Het antwoord op die vraag kan een rol spelen in het kamerdebat dat

Van den Broek uitte in Turkije „bezorgdheid”

morgen wordt gevoerd over een eventueel wapenembargo tegen Turkije.

De fracties van D66 en Groen Links vinden dat de Nederlandse regering, net als de Duitse, moet weigeren wapens te leveren aan Turkije zolang de kans bestaat dat die worden gebruikt tegen de eigen bevolking.

Vorig weekeinde zijn 85 mensen gedood bij gevechten tussen het Turkse leger en de Koerdische afscheidingsbeweging PKK. D66-kamerlid Eisma: „Een overheid heeft het recht zijn bur-

gers te beschermen tegen terrorisme, maar het geweld dat de Turkse regering inzet staat daar niet mee in verhouding.”

Nederland levert nauwelijks wapens aan Turkije. Er is een lopende afspraak in NAVO-verband, dat rijke lidstaten armere lidstaten ondersteunen met militair materieel. In dat kader heeft Nederland Turkije ooit voor minder dan een tiende van de werkelijke waarde 48 afgedankte gevechtsvliegtuigen (Starfighters) geleverd en later nog eens 60 straaljagers van het type NF-5.

CDA-kamerlid G. Koffeman zei zondagavond dat zijn fractie niet voelt voor een wapenembargo tegen Turkije. PvdA-kamerlid Vos vindt net als de CDA-fractie dat de Turkse regering zich moet kunnen verdedigen tegen terroristisch geweld in eigen land.

Volkskrant 30/5/92

Coalitie wenst dat Raad van Europa lot Koerden onderzoekt

Van onze verslaggever

DEN HAAG — Een delegatie uit de Raad van Europa moet de situatie van de Koerden in Turkije en Irak onderzoeken. Dat is de mening van de regeringspartijen CDA en PvdA. Zij keren zich tegen de wens van de oppositiepartijen D66 en Groen Links een delegatie uit de Tweede Kamer naar het gebied te sturen. De kamercommissie voor Buitenlandse Zaken wil over deze kwestie volgende week een mondeling overleg met minister Van den Broek.

In een vorige week vrijdag reeds door Van den Broek ondertekende, maar pas gisteren bij de Kamerleden binnengekomen brief schrijft de bewindsman dat bij recente vergeldingsoperaties van de Turkse luchtmacht op Koerdische doelen gebruik is gemaakt van NF-5 toestellen. Deze zijn in het verleden onder meer door Nederland aan de NAVO-bondgenoot Turkije geleverd.

De regering betreurt het dat bij de „operaties” onschuldige burgers het slachtoffer „zouden zijn geworden”. Volgens Van den Broek bestaat het risico dat de Turkse aanvallen het bewind in Irak een alibi geven „de militaire druk op de Koerdische bevolking op te voeren”. Dat kan de spanning in de toch al instabiele situatie verhogen, schrijft de minister. Het kan daardoor ook moeilijker worden de internationale druk op Irak in stand te houden.

Van den Broek schrijft het dat standpunt van de regering is uitgedragen ten overstaan van de Turkse ambassadeur in Den Haag, zonder erbij te vermelden wat dat standpunt is. Dit heeft bevreemding gewekt bij de oppositie. D66 en Groen Links twijfelen aan de stelling van Van den Broek dat „in de mensenrechtensituatie in Turkije de laatste tijd enige verbetering is te constateren, ook wat de Koerden betreft”.

CDA en PvdA vinden dat een onderzoek naar de situatie van de Koerden door de Raad van Europa veel meer effect sorteert dan een solo-actie van Nederland. Turkije is lid van de Raad van Europa en de kwestie draagt een internationaal karakter, aldus de beide coalitiepartners. D66 en Groen Links willen verder ook nog steeds dat Nederland in de NAVO een wapenembargo tegen Turkije aanhangig maakt.

Politie zou van afpersing Koerden geweten hebben

Van onze verslaggevers

WEERT SCHENK
JAN WESTERHOF

DEN HAAG — De ambassade van Turkije in Den Haag zegt de Nederlandse autoriteiten ruim een maand geleden gewaarschuwd te hebben voor een op handen zijnde agressieve geldinzamelingscampagne van de Koerdische Arbeiderspartij PKK. Meermalen zouden politici en ambtenaren informeel op de hoogte zijn gebracht van de geldnood van de in Turkije verboden partij.

De ministeries van Buitenlandse Zaken en Justitie, de politiekorpsen van Den Haag en Arnhem, en de Centrale Recherche Informatiedienst (CRI) zeggen niets te weten over waarschuwingen van de Turkse ambassade. In Den Haag en Arnhem zou al sprake zijn geweest van afpersing door de PKK.

Een woordvoerder van de Turkse ambassade zegt dat de PKK na de militaire operaties van Turkije tegen Koerdische kampen in noord-Irak dringend financiële middelen nodig heeft. „Het Turkse leger heeft veel voedsel- en wapenvoorraden vernietigd. Vandaar dat dit jaar meer geld nodig is dan anders.”

Hij zegt over aanwijzingen te beschikken dat de PKK met behulp van afper-

sing in Nederland per maand twee miljoen gulden ophaalt. Die informatie is verkregen door de Turkse geheime dienst tijdens verhoren van Koerdische guerrillastrijders in Turkije.

De Arnhemse politie die vorige week gedupeerden opriep aangifte te doen van afpersing door de PKK, bevestigt dat de PKK dit keer hogere financiële eisen stelt dan anders. De agressie en bedreiging waarmee de inzameling gepaard gaan, zijn in vergelijking met voorgaande jaren toegenomen.

Volgens de CRI worden jaarlijks „enkele tientallen gevallen” van afpersing gemeld, waarbij de naam van de PKK wordt genoemd. Er zijn daarvan echter geen bewijzen.

Het Koerdistan Comité in Den Haag, dat de onafhankelijkheidsstrijd voor een vrij Koerdistan ondersteunt, bevestigt dat er ook in Nederland een inzamelingsactie voor de PKK gaande is. Ontkend wordt dat hierbij chantage wordt gebruikt. Volgens het Koerdistan Comité probeert de Turkse regering de Koerden in een kwaad daglicht te stellen. „De sympathie voor de Koerden groeit en de Turkse regering probeert dat te ondermijnen.”

Zie ook pagina 17

Volkscrant 26/11/91

Turks leger beëindigt operatie in Noord-Irak

ANKARA (Reuter, DPA) — De Turkse troepen hebben zich uit het noorden van Irak teruggetrokken na „een vernietigingsoperatie” tegen bases van Koerdische guerrillastrijders van het PKK. Dat heeft een woordvoerder van de generale staf in Ankara maandag meegedeeld.

De aanvallen begonnen vrijdag en hebben volgens een Iraaks radiostation aan twaalf mensen in acht dorpen het leven gekost. Turkije ontkent dat er slachtoffers zijn gevallen onder de burgerbevolking en dat er dorpen waar Iraakse Koerden wonen, zijn beschoten.

Het was de derde keer sinds augustus dat Turkse legereenheden PKK-bases in het noorden van Irak bestookten. De PKK streeft sinds 1984 naar een autonoom gebied voor de Koerden.

Volkscrant 26/11/91

Bush zal tot val Saddam druk op Irak handhaven

WASHINGTON/BAGDAD/LONDEN (AFP, DPA, Reuter) — President Bush heeft donderdag gezworen dat de economische druk op Irak zal worden gehandhaafd totdat Saddam Hussein is afgezet. Hij moedigde de Irakezen zich van hun leider ontdoen en stelde samenwerking met een nieuwe regering in het vooruitzicht. De president zei dit ter herdenking van het uitbreken van de Golfoorlog, vandaag een jaar geleden.

Bush benadrukte dat „wij geen geschil hebben met het Iraakse volk, maar met de dictator wiens bewind heeft geleid tot verschrikkelijk lijden in het hele Midden-Oosten”. Hij noemde Irak „een paria onder de landen”.

Woordvoerder Fitzwater van het Witte Huis, die eerder een gelijklopende verklaring voorlas aan journalisten, sloot geen enkele optie uit die zou moeten leiden tot het afzetten van Saddam. Hij zei echter dat de VS niet alléén tot actie zullen overgaan.

Ook somde hij een reeks positieve effecten op van de vorig jaar gevoerde Golfoorlog. Hij legde de nadruk op het veiligstellen van de internationale olievoorraden, het inmiddels begonnen Israëliisch-Arabisch vredesoverleg en de „ernstig verzwakte positie” van Saddam Hussein.

Uit recente opiniepeilingen blijkt dat het merendeel van de Amerikanen van mening is dat de geallieerde aanval tegen Irak had moeten worden voortgezet totdat Saddam was verdreven. Fitzwater weerlegde deze kritiek door te stellen dat de geallieerden hun „beperkte oorlogsdoelen” hadden bereikt. „Er waren geen oorlogsdoelen meer. Doorgaan had aan beide zijden enkel maar tot meer doden geleid”, aldus de woordvoerder.

„Wij zouden de coalitie hebben verloren al we verder Irak waren binnengetrokken. De snelste manier om in een Vietnam-achtig conflict terecht te komen, zou een zoekactie naar Saddam Hussein zijn geweest”. Critici van het

gevoerde beleid noemde hij „irrationeel”.

Saddam Hussein stond donderdag zelf ook stil bij het begin van de Golfoorlog. De Iraakse leider wees tijdens een herdenkingsbijeenkomst in Bagdad iedere vorm van dialoog met vijanden van Irak af. „Alleen zij die het land dienen” kunnen aanspraak maken op democratie.

Tienduizenden burgers demonstreerden donderdag in Bagdad tegen de aanhoudende VN-sancties. De autoriteiten hadden voor afgelopen nacht meer demonstraties aangekondigd. Ze zouden beginnen om half drie plaatselijke tijd, het tijdstip waarop een jaar geleden de eerste bommen vielen op Bagdad.

Een rapport van het Internationale Instituut voor Strategische Studies in Londen, dat donderdag werd gepubliceerd, meent dat de oorzaken van de instabiliteit in de Golf nog net zo sterk aanwezig zijn als in de afgelopen dertig jaar. Het ISSS sluit niet uit dat een toekomstige oorlog in het Midden-Oosten wordt gevoerd met chemische of nucleaire wapens.

IISS-directeur Heisbourg constateert dat tijdens de Golfoorlog veel doeleinden zijn bereikt, maar dat er ook veel „missers” waren. Hij signaleert er drie door de geallieerde geheime diensten: de Iraakse invasie in Koeweit werd niet voorspeld, de sterkte van de Iraakse strijdkrachten werd zwaar overschat en de kennis van het Iraakse nucleaire programma was zeer beperkt. Het IISS voorspelt dat de westerse geheime diensten minder van elektronica en meer van menselijke factor gebruik zullen gaan maken.

Het rapport bevat verder een lagere schatting van het aantal doden aan de zijde van Irak. De Amerikanen stelden dat bij de gevechten ongeveer honderduizend Irakezen waren gesneuveld, daarbij rekening houdend met een afwijking van 50 procent. Het IISS schat het Iraakse dodental tussen de 25 duizend en 40 duizend.

Een Koerdische moeder wast haar zontje in een kamp voor Iraakse vluchtelingen aan de Turks-Iraakse grens. De toestand in de kampen verbetert geleidelijk nu de internationale hulpinspanningen op gang beginnen te komen, maar nog steeds sterven dagelijks honderden vluchtelingen. (Foto Reuter)

NRC

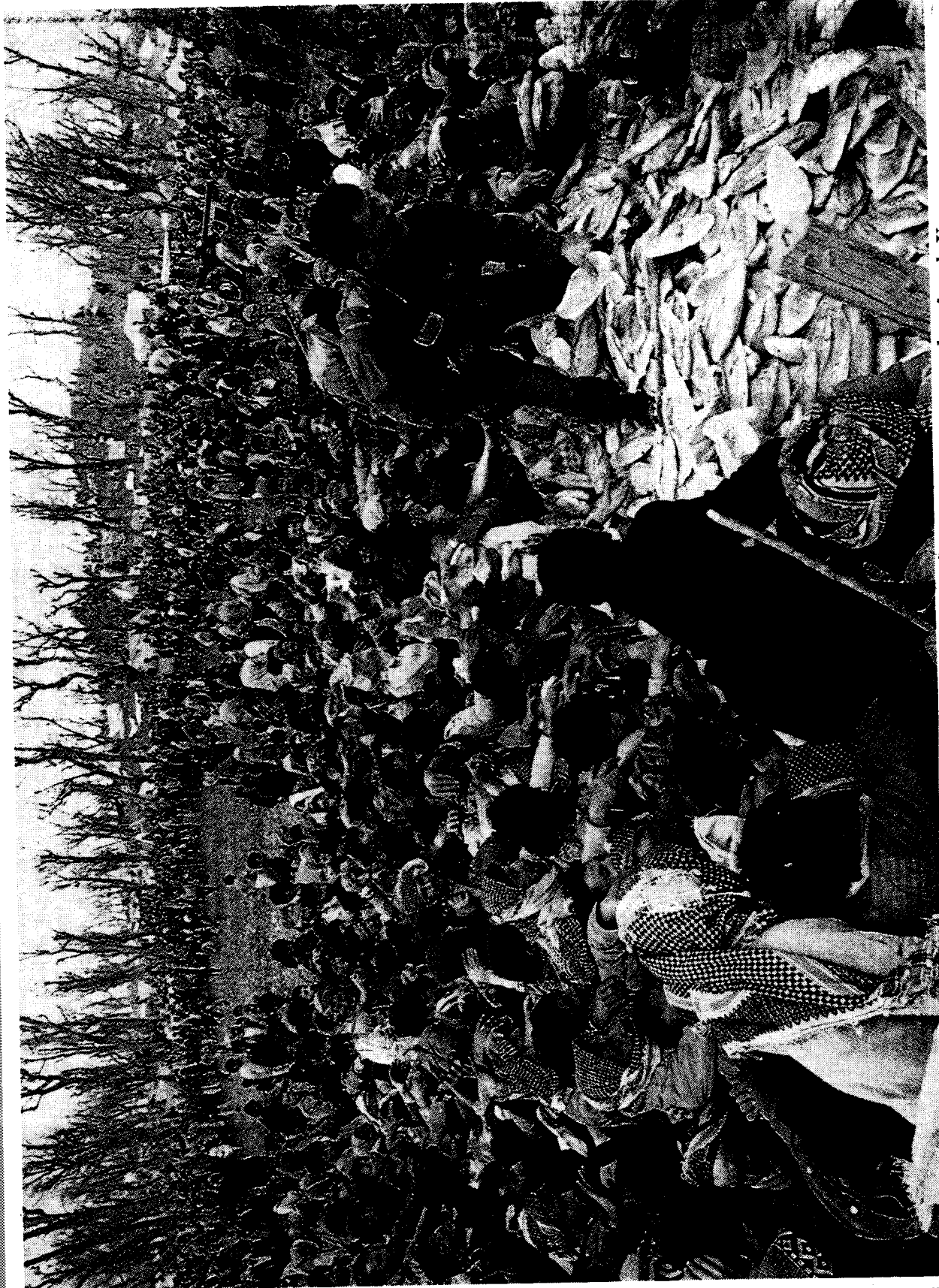

Koerdische vluchtelingen uit Irak schrapen in een kamp in Iran kruimels bijeen nadat het Iraanse leger broden heeft uitgedeeld. (Foto AFP)

Telegraaf 12-6-91

Koerden vechten om brood

• Een Turkse soldaat heeft zijn handen vol aan het bewaken en uitdelen van brood aan de Koerdische vluchtelingen. De uitgehongerde Koerden verdrukken elkaar om maar aan eten te komen. Foto: Hans Peters

door Angelo Vergeer

Koerden zorgen voor tumult bij opening parlement Turkije

ANKARA (Reuter, UPI) — Een aantal nieuw-gekozen Koerdische afgevaardigden heeft woensdag in het Turkse parlement voor veel rumoer gezorgd. De afgevaardigden riepen nationalistische leuzen tijdens hun eedaflegging.

„Lang leve het Koerdische volk en Koerdistan”, riep Leyla Zana, afgevaardigde namens de zuidoostelijke stad Diyarbakir, nadat haar in het Turks de eed was afgenomen. Zana droeg een haarband in de Koerdische nationale kleuren rood, geel en groen. Parlementsvoorzitter Ali Riza Septioglu, zelf een Koerd, schorste voor een kwartier de vergadering toen de gemoederen te hoog opliepen.

Woedende volksvertegenwoordigers sloegen op hun tafeltjes, schreeuwden en bestormden het spreekgestoelte nadat de Koerdische afgevaardigde Hatip Dicle had verklaard: „Mijn vrienden en ik lezen deze tekst onder grondwettelijke dwang”. Hij zei dat de grondwet die in 1982 door het Turkse generaalsbevel is ingevoerd, de tradionele band tussen Turken en Koerden scheidt. „Deze eed is een ontkenning van het Koerdische volk”, zo stelde hij. De eed verlangt van de afgevaardigden dat zij zweren de ondeelbaarheid van het land en de Turkse staat te handhaven.

De Turkse staatstelevsie zond de zitting rechtstreeks uit. Dicle maakt deel uit van de 22 man sterke Koerdische factie in de Sociaaldemocratische Populistische Partij (SHP), waarmee zij bij de verkiezingen een lijstverbinding waren aangegaan. „Wij dragen deze kleuren omdat het de nationale symbolen van het Koerdische volk zijn”, aldus Dicle. De Koerden mogen krachtens een verbod van het ministerie van Binnenlandse Zaken hun nationale kleuren niet in het openbaar tonen.

SHP-leider Erdal Inönu liet na de incidenten in de parlamentszaal weten dat hij het onmiddellijke vertrek van Dicle uit de partij heeft geëist. „Dergelijk gedrag accepteren wij niet”, zo zei Inönu.

• Een ouder Koerdisch echtpaar strompelt de grens met Iran over, twintig kilometer ten westen van de Iraanse plaats Sardasjt. Zij verlieten hun woonplaats Kirkoek een week geleden. Foto: AP

Volkswaarden 2/11/91

Gevluchte Iraakse Koerden bij hun aankomst in Turkije. Op de achtergrond een tentenkamp waar de vluchtelingen, die de gevechten in het noorden van Irak proberen te ontvluchten, worden ondergebracht. Turkije maakt zich grote zorgen over de vluchtelingenstroom. (Foto AP)

NRC 3-4-91

BUITENLAND

vrijdag 5 april 1991

te kritiek op Koerden-beleid Bush

Vijfenvertig procent vindt dat hij de opstandelingen meer moet helpen. Twee derden van de Amerikanen vinden het juist dat Bush de Irakezen tot opstand heeft aangemoedigd en minder dan een derde vindt dat een dergelijke aansporing tot morele verplichtingen leidt. De opiniepeiling maakte niet duidelijk hoe hoog de slachting van de Koerden op de agenda van de ondervraagden staat. Voor veel Amerikanen bewijst de strijd in Irak dat het Midden-Oosten gevaarlijk drijfzand is, waar koene stappen gevaarlijk zijn, en dat snelle terugtrekking is geboden.

Ook Washingtonse specialisten op het gebied van het Midden-Oosten zijn het met die populaire visie eens. Geoffrey Kemp van de

Carnegie Endowment zei voor de televisie dat Amerika door het neerschieten van helikopters een drempel zou overschrijden, zodat ook andere landen zich meer met het conflict zouden gaan bemoeien. „Als wij de Koerden te hulp zouden komen, waarom zouden de Iraniërs dan niet de shi'ieten meer helpen. Je maakt de toegang vrij tot een wespennest”, aldus Kemp. Hij vindt wel dat Bush langer had moeten doorvechten om het Iraakse leger helemaal te vernietigen. Dan had deze slachting voorkomen kunnen worden. Deze controverse, die generaal Schwarzkopf tijdens een televisie-uitzending als een geest uit de fles trok, kan Bush later bij Congres-hoorzittingen en nabeschouwingen van het Golfconflict

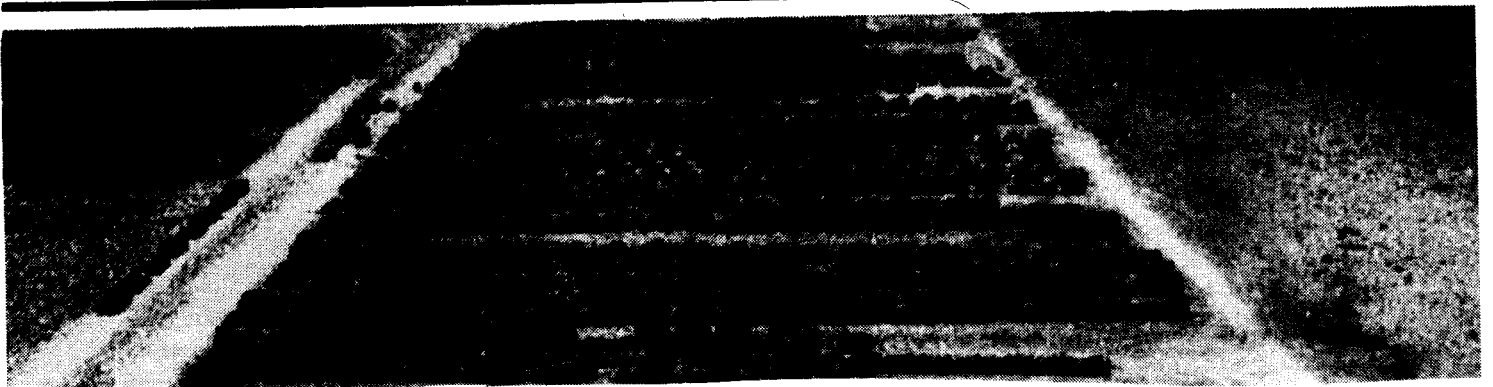
nog veel schade berokkenen.

Bush wil nu niet buiten het mandaat van de Verenigde Naties gaan. Artikel 2 van het Handvest van de VN verbiedt inmenging in binnenlandse aangelegenheden van andere landen. Voor veel VN-leden met interne problemen, zoals China, is deze bepaling heilig. Ook de Arabische bondgenoten, met name de Turkse president Özal, hebben Bush aangeraden afstand te houden van de strijd in Irak. De Westeuropese bondgenoten hebben evenmin om verder Amerikaans militair optreden gevraagd. Het zenden van Stinger-raketten tegen de helikopters naar Koerdische verzetsstrijders is zonder medewerking van de buurlanden van Irak niet mogelijk. Een zegsman van het ministerie

van buitenlandse zaken in Washington zei wel dat Amerika bij de VN op een veroordeling van het Iraakse optreden tegen de opstandelingen zal aansturen. Amerika stuurt ook geld voor hulp aan Koerdische vluchtelingen via de VN.

De topgeneraal van het Pentagon, Colin Powell, zei tegen een groep journalisten dat Amerikaanse militaire vliegtuigen voor een onbepaalde periode boven Irak zullen blijven patrouilleren. Maar de Amerikaanse troepen kunnen in iets meer dan een maand vertrekken als Irak de wapenstilstand aanvaardt en VN-troepen hun posten op de grens tussen Irak en Koeweit innemen.

Als alles goed gaat zijn alle Amerikaanse troepen in twee en

Een Koerdische man uit Irak buigt zich in een vluchtelingenkamp in Turkije over het lijke van een vijf maanden oud meisje, vlak voor het wordt begraven. (Foto Reuter)

APC 12.6.91

Waarom laat de wereld Koerden aan hun lot over?

Een van de argumenten van de tegenstanders van de Golfoorlog betrof de hypocrisie van de westerse landen, als zou het hen slechts om de olie te doen zijn. Ook de meeste voorstanders van de oorlog beaamden dit, maar voegden eraan toe dat de bevrijding van de lijdende bevolking van Koeweit toch ook belangrijk was.

Wat mij betreft was dit humanistische argument het belangrijkste om ingrijpen van de geallieerden te rechtvaardigen. Die olie was mij een zorg. Eventuele prijsverhogingen waren luxe-problemen in vergelijking met het directe lijden van de bevolking in de Golf.

Veel mensen benadrukten ook dat het nalaten van ingrijpen in eerdere situaties (zoals het bestoken van Koerden met gifgas enige jaren geleden) geen rechtvaardiging mocht zijn om nu ook maar niets te doen. Daar was ik het wel mee eens. Fouten van vroeger zijn niet meer te herstellen, maar een betere opstelling voor de toekomst voorstaan is altijd mogelijk.

Nu de Koerden op een verschrikkelijke wijze vervolgd en vermoord worden door de soldaten van Saddam Hussein zou „de wereld” een kans hebben om die betere opstelling te bewijzen. Maar nee hoor. Ik vind het schandig en ben er woedend om.

Nee, de Koerden vertegenwoordigen geen Westerse belangen en ja ach, in de Golf zitten ze ook niet te wachten op een autonoom Koerdistan. De Koerden zijn slechts onderdeel van de „binnenlandse aangelegenheden” van Irak en het is niet de gewoonte om je daarmee te bemoeien.

Van den Broek durft natuurlijk zijn mond niet open te doen voordat de rest van de wereld hem is voorgedaan. Het enige dat de machteloze burger rest is druk uitoefenen. Als iedereen zijn mond opendoet, gebeurt er misschien toch nog iets!

UTRECHT

Lucia Ruijschoot

Groen Links

Tijdens de Golfoorlog kon je wekelijks rekenen op twee Kamerdebatten over deze oorlog, aangekaart door Groen Links. Nu er een volkerenmoord dreigt in Irak geeft ook Groen Links niet thuis.

Na de Tweede Wereldoorlog vond iedereen dat zo'n massale slachting nooit meer mocht plaatsvinden, of niet soms? Nu staan we met zijn allen naar Irak te gapen hoe er duizenden mensen worden afgemaakt.

ZWOLLE

Ton Huis in 't Veld

Koerdische vluchtelingen bij de Zap-rivier aan de grens tussen Irak en Turkije.

Initiatief

Uit de bloedige onderdrukking van de Koerden en de shi'ieten, zonder dat de internationale gemeenschap een poot uitsteekt, blijkt zonneklaar dat het

VN-handvest zo moet worden gewijzigd dat de Verenigde Naties bovenationale bevoegdheden krijgen. Voor die broodnodige wijziging zou onze regering het voortouw kunnen nemen. Het regeerakkoord noch de rooms-rode signatuur

van onze regeringscoalitie gelijk initiatief in de wettelijke kader van de bevoegdheid van de bewindvoerder om de competentie de mens

LANGENHOLTE

Koerdische vluchtelingen proberen een stuk brood te bemachtigen tijdens de voedseldistributie, gisteren in Isikveren bij de Turks-Irakse grens.

FOTO REUTERS

Op de vlucht voor Saddams wraak

Trouw 9.4.91

door Froukje Santing in Turkije

GIZRE – De familie Izhak maakt tot 15 januari deel uit van de cristelijke Assyrische gemeenschap in Bagdad. Die dag loopt het ultimatum af dat de Amerikaanse president George Bush aan de Iraakse leider Saddam Hoessein had gesteld om Koeweit te verlaten. Kort daarop beginnen de bombardementen. Sinds die tijd zijn ze op de vlucht.

Ze besluiten naar Noord-Irak, naar de Koerdische stad Zaho uit te wijken. Het gezin, vader, moeder en vijf dochters, trekt in bij een Koerdische familie, die oorspronkelijk uit hetzelfde dorp afkomstig is als hun grootouders.

Maar als de Golfoorlog is afgelopen, als de Iraakse legers uit Koeweit zijn verdreven, blijkt dat de familie Izhak niet terug kan naar Bagdad. De oppositie-groeperingen van fundamentalisten, Koerden en Turkmenen (etnische Turken) zijn in opstand gekomen tegen Saddam Hoessein. En even lijkt het er zelfs op dat ze aan de winnende hand zijn.

Tot de Iraakse leider hard terug slaat. De bevolking van Zaho en andere steden en dorpen in Noord-Irak slaat massaal op de vlucht voor het brute geweld van het leger, de bombardementen en de chemische wapens. Eén van de dochters (30) – ze willen hun namen niet in de krant uit angst voor represailles als ze ooit terugkeren naar Irak – zegt zacht dat hun tweede vlucht in enkele maanden op Paaszondag begon. Als ze haar portemonnee opent, valt er een foto van moeder Maria op de grond. Samen met hun Koerdische vrienden voe-

gen ze zich bij de honderdduizenden andere Koerden, Turkmenen en Assyriërs die richting Turkije trekken. Het wordt een zware driedaagse tocht door de bergen. Als ze eenmaal de Iraaks-Turkse grens bereiken, slagen ze erin Turks grondgebied te bereiken, voordat de Turkse soldaten alarm slaan.

Eén van de dochters wijst op haar vieze kleren en naar haar 70-jarige vader en jongste zusje (7) die uitgeput zijn. Het meisje heeft nog steeds nachtmerries, overgehouden van het geweld waarmee Saddam Hoessein de opstand in Noord-Irak neersloeg. De moeder (52) lijkt nog het minst onder de ontberingen te hebben geleden. In twee plastic kannen zit sneeuw, dat ze uit de bergen hebben gehaald. Als het eenmaal is gesmolten hebben ze tenminste wat drinkwater. Op een houtvuurtje van Koerdische vrienden wordt vlees gekookt, van een schaap dat ze voor 50 dinar van de Turkse dorpsbewoners hebben gekocht. De jonge vrouwen vragen zich vertwijfeld af hoelang ze hier nog moeten zitten. In Bagdad werkten twee van hen als kapster in een hotel. Ze spreken zelfs een beetje Engels. Kunnen ze wellicht naar Europa uitwijken? Want dat is eigenlijk wat ze het liefste zouden willen.

Ze zijn ook vertwijfeld over de opstelling van de Turkse regering, die hun niet toestaat naar lager gelegen valleien af te dalen, waar betere kampen zouden kunnen worden opgezet. Wat moeten ze hier, kilometers verspreid op de berghellingen, waar het vrijwel onmogelijk is distributie-

punten voor voedsel en medicamenten op te zetten.

De angst staat in hun ogen te lezen. „Als we hier nog lang moeten blijven gaan we allemaal dood.“ De oudste dochter voorspelt dat alle vluchtelingen ziek zullen worden als er niet snel wordt ingegrepen. Veel kinderen zijn nu al ziek, tientallen inmiddels gestorven. Ze putten hoop uit het bezoek dat de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, James Baker, gisteren aan de Turks-Iraakse grensstreek heeft gebracht. Hij moet de wereld, maar vooral de Turkse president Özal, duidelijk maken dat er betere kampementen moeten komen voor de Iraakse vluchtelingen.

Jungle

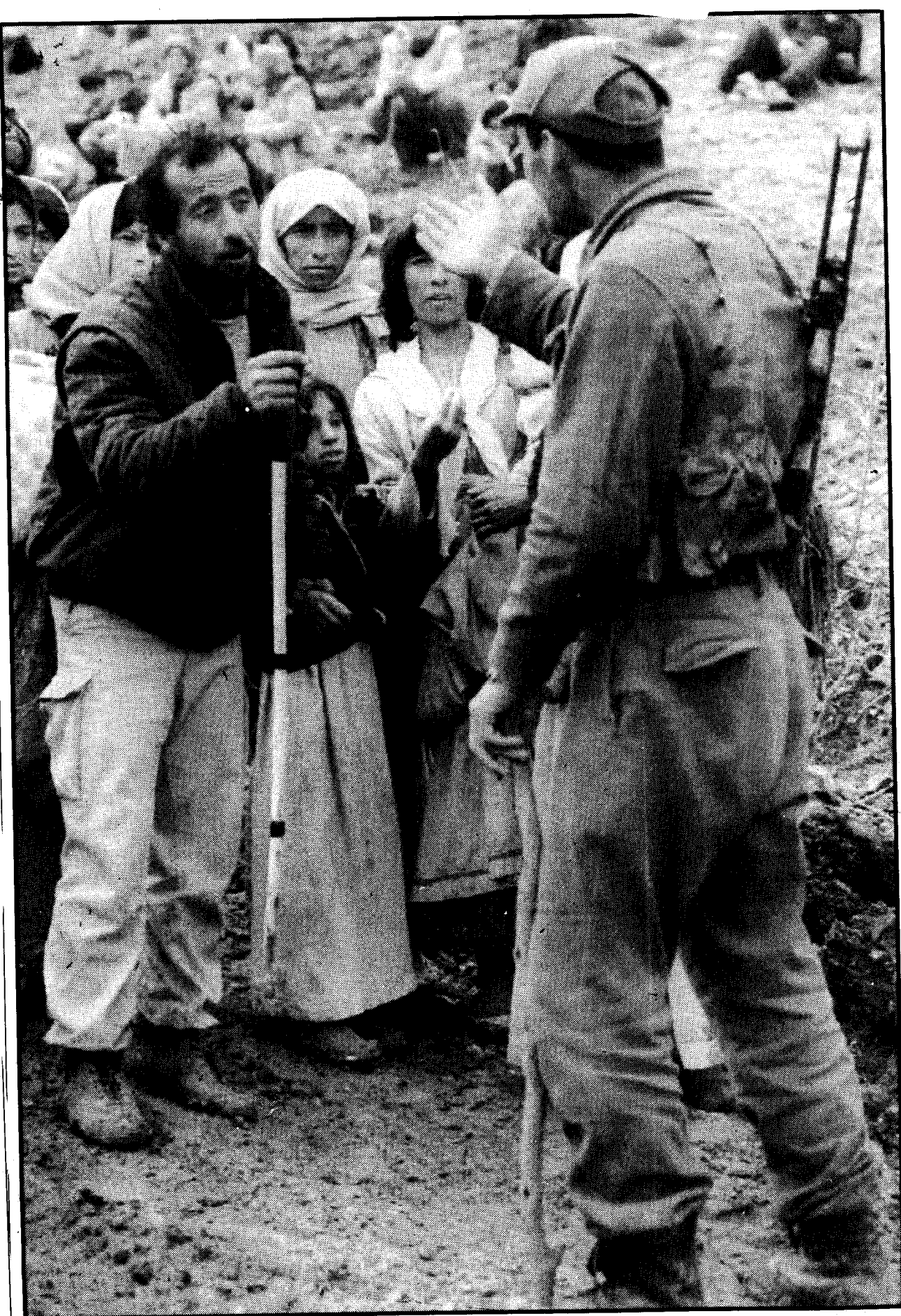
Duizenden mannen, vrouwen en kinderen namen gisteren in het kampement dat de 'Gouden Vallei' wordt genoemd, echter zelf al het heft in handen. Ondanks stokslagen en schoten in de lucht van de Turkse soldaten stormen ze de hellingen af naar de plaats waar de vrachtwagens met voedsel, schoenen, dekens, kinderbedjes en andere goederen aankomen. Even geldt de wet van de jungle. Wie sterk is kan vechten voor zijn bestaan, wie zwak is legt het loodje. Degenen die nog de kracht bezitten een zware last te dragen, sjoeren olijven, blikken margarine, zakken macaroni, dozen biscuitjes, kinderbedjes, plastic schoenen, jerrycans en dekens naar boven. Anderen maken kleding of tentdoek buit en binden dat op hun rug.

De Turkse mannen, die proberen broden en drinkwater in het kampement te verspreiden, kunnen hun taak niet aan. Zo gauw hun watertank het lager gelegen deel van het kampement bereikt, stormen honderden vluchtelingen, voornamelijk mannen, er op af. Met als gevolg dat degenen die hoog in de bergen zitten, niets krijgen. Hetzelfde gebeurt met de broden, ook al slaan de soldaten met stokken naar de grijpende handen van de vluchtelingen, het helpt allemaal niet. Wie brutaal is heeft in ieder geval iets te eten.

Een jonge man die met de waterdistributie is belast zegt moedeloos: „Er is genoeg te eten en te drinken. Als de vluchtelingen zich ook zelf maar wat gedisciplineerder gedroegen, dan zou iedereen voldoende kunnen krijgen. Nu speelt zich hier echter een paar keer per dag een ware brood en wateroorlog af.“ Een chauffeur van een vrachtwagen zegt: „wat kun je anders verwachten van mensen die honger hebben.“ De Turkse soldaten, van wie de meesten net als Iraakse vluchtelingen ook al meer dan een week onder een lap plastic bivakkeren, kunnen nauwelijks nog begrip opbrengen voor de houding van de Iraakse vluchtelingen. Hun aanvankelijke medelijden is inmiddels veelal omgeslagen in woede. Waarom willen de Iraakse mannen, vrouwen en kinderen niet naar hen luisteren? Waarom dwingen ze hen te schreeuwen, te slaan en in de lucht te schieten. „Ik heb immers ook een ziel“, krijgt een jonge soldaat wanhopig als hij een groep vrouwen teruggedrijft naar het kamp.

alle afvalstoffen
derwerp ik me weer aan het be-
schermdde schild' van het vasten.
Op aanraden van een collega, die
veel weet van verre onbekende
kan ik de scherven voor mijn winkel
opvegen en ben ik meteen de heft
van mijn klanten kwijt."

Iraakse Koerden bij Isikveren aan de Turks-Iraakse grens vragen een Turkse soldaat om toegelaten te worden tot het vluchtelingenkamp voor bezoek aan een arts.

Foto AFP

Vk. 15-491

